

RADNIČKA PRAVA

VIJESTI TEKSTOVI VIDEO RADNO PRAVO PARTNERI

Unesite pojam :

ČLANCI

INTERVJUI

ISTRAŽIVANJA

KNJIGE

INVALIDITET NIJE ZAPREKA ZA RAD

Objavljeno: 23.12.2021

„Zabrinjava činjenica da nismo postigli zacrtane pomake posljednjih 5 godina” stoji u Paralelnom izvješću o provedbi UN konvencije o pravima osoba s invaliditetom u Hrvatskoj. U posljednjem tekstu iz serije “Osobe s invaliditetom u svijetu rada” naša Ana Vragolović analizira korake koji su napravljeni prema većoj inkluziji osoba s invaliditetom u društvo te adresira probleme koji čekaju svoje rješenje.

„Svatko slobodno bira poziv i zaposlenje i svakomu je pod jednakim uvjetima dostupno svako radno mjesto i dužnost”, kaže članak 55. Ustava RH, dok članak 66. definira pravo na obrazovanje: „Obrazovanje je u RH svakome dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovim sposobnostima.”

U prethodnih pet tekstova serije *Osobe s invaliditetom u svijetu rada* analizirali smo dostupnost obrazovanja i zapošljavanja za osobe s invaliditetom. Saznali smo da je od ukupno 263.525 osoba s invaliditetom u radno-aktivnoj dobi zaposleno njih tek 4,5 posto. Nesrazmjern je velik jer su predrasude poslodavaca, neznanje i nezainteresiranost za zapošljavanje osoba s invaliditetom još uvijek glavne prepreke zapošljavanju, unatoč postojanju određenih potpora koje daje država.

UNATOČ VEĆIM POTICAJIMA, BARIJERE ZA ZAPOSŁJAVANJE OSI I DALJE POSTOJE

U mandatu aktualne Vlade izdvojena su sredstva u iznosu od [358 milijuna kuna](#) za zapošljavanje osoba s invaliditetom. U mjere aktivne politike zapošljavanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) uključeno je 4.700 osoba s invaliditetom, za što je isplaćeno više od 95 milijuna kuna. Uz potpore za zapošljavanje, mjere obrazovanja i osposobljavanja, osobe

s invaliditetom uključuju se i u mjeru [javni rad](#).

Postoje i poticaji Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (ZOSI), kojima se subvencionira plaća osoba s invaliditetom, troškovi obrazovanja i prilagodba radnih mjesta i uvjeta rada. Te poticaje [u prosjeku je godišnje koristilo](#) 1.100 osoba s invaliditetom i 300 poslodavaca. Svake godine dodjeljuju se i dodatna sredstva za zapošljavanje osoba s invaliditetom putem javnih natječaja. Ona su namijenjena otvaranju radnih mjesta kako na otvorenom tržištu, tako i u integrativnim i zaštitnim radionicama.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom **Anka Slonjšak** kaže da su, što se zapošljavanja tiče, određeni pomaci vidljivi, ali da se pozitivne i potrebne promjene događaju presporo, unatoč postojećem zakonodavnom i institucionalnom okviru podrške (koji je potrebno stalno unaprjeđivati). Uz razloge koje smo naveli, osjetna barijera je stavljanje naglasaka na invaliditet:

„Društvo mora osvijestiti činjenicu da invaliditet nije zapreka za rad i naglasak staviti na ono što osoba može uspješno raditi, a ne suprotno. Dokle god naglasak stavljam na invaliditet, a ne na radne kompetencije kao kod kandidata koji nisu osobe s invaliditetom, osobe s invaliditetom bivaju žrtve diskriminacije. Društvo mora u potpunosti početi 'živjeti' međunarodne dokumente o pravima osoba s invaliditetom koje smo se kao država obvezali primjenjivati“, rekla je Slonjšak.

Ističe da mladi s invaliditetom često godinama budu u evidenciji nezaposlenih jer nemaju odgovarajuće vještine i kompetencije, kao ni obrazovanje. Prema njezinom mišljenju, najvažnije je „da se osobe s invaliditetom obrazuju za zanimanja koja su tražena na otvorenom tržištu rada te da ih se motivira i profesionalno usmjerava već tijekom osnovnog obrazovanja, kako bi se pravodobno prepoznale i razvijale njihove sposobnosti i talenti“.

OBRAZOVANJE JE KLJUČNI FAKTOR ZA UKLJUČIVANJE NA TRŽIŠTE RADA

Što se tiče obrazovnog sustava, kao stepenice prema inkluziji i radu, brojke također nisu dobre. Više od 60 posto osoba s invaliditetom ima nezavršenu ili završenu samo osnovnu školu. Problemi kreću od vrtića zbog nedostupnosti osobnih asistenata, neprilagođenosti prostora, odbijanja upisa djece s invaliditetom, nerazumijevanja okoline i roditelja za djecu s teškoćama u razvoju, nemogućnosti odabira srednjih škola zbog udaljenosti, financijske opterećenosti roditelja, uske ponude zanimanja (gdje se osobama s invaliditetom nude zanimanja „tipična“ za njihov invaliditet ili zanimanja poput pomoćnog kuhara i sl.) koja im zapravo ne mogu osigurati zaposlenje i zadržavanje radnog mjesta, jer zbog invaliditeta neće biti dovoljno efikasni.

Foto: [Hippopx](#)

Kako bi osobe s invaliditetom bile ravnopravno uključene u obrazovni sustav od najranije dobi i tijekom cijelog života, ključnu važnost ima razumna prilagodba i primjena univerzalnog dizajna, tvrdi Anka Slonjšak, i navodi primjere: „osiguravanje pristupačnosti, potrebnih specijalnih i didaktičkih pomagala, kao i potpomognute i asistivne tehnologije, razvijanje i upotreba novih pomoćnih naprava i suvremenih tehnologija oblikovanih za osobe s invaliditetom, a koje umanjuju ili otklanjaju poteškoće koje proizlaze iz invaliditeta, individualizirani pristupi tijekom

obrazovanja, potpore pomoćnika u nastavi/osobnih asistenata i stručnih komunikacijskih posrednika, edukacije učitelja/nastavnika i sl.“

Potom ističe da takve prilagodbe i potpore još uvijek često nisu implementirane, što osobe s invaliditetom stavlja u neravnopravni položaj, pa često ne razvijaju i ne pokazuju svoje sposobnosti i vještine.

„S druge strane, stvara se i kriva slika o njihovim mogućnostima i sposobnostima. Učitelje i nastavnike stavlja se u nezavidni položaj te su oni iz neznanja uvjereni da osobe s invaliditetom nešto ne mogu. Zbog toga još uvijek, iako svake godine sve manje, postoje otpori pri upisu u školu ili tijekom obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju. Također, prisutno je nerazumijevanje potreba učenika s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom i narušena komunikacija roditelja i odgojno-obrazovnih ustanova. Ipak, moramo istaknuti da postoje brojni primjeri kreativnosti i inovacija učitelja i nastavnika, drugog osoblja škole i samih učenika. Unatoč uvjetima koji ne osiguravaju jednake mogućnosti, oni stvaraju uvjete koji osiguravaju jednake mogućnosti i omogućavaju da osobe s invaliditetom pokažu svoj puni potencijal“, rekla je Slonjšak.

Dok se u području rada bilježe manji pomaci, područje obrazovanja stagnira.

„Mi ni nakon nekoliko godina nastojanja da se izgradi sustav rane intervencije – dostupan i sveobuhvatan (što je preporuka UN Odbora za prava osoba s invaliditetom) – nismo donijeli Akcijski plan rane intervencije koji bi jamčio svakom djetetu s teškoćama u razvoju pravovremenu, individualiziranu i interdisciplinarnu uslugu rane intervencije. Nadalje, proces deinstitucionalizacije i transformacije institucija gotovo da je zaustavljen, kao i razvoj usluga u zajednici.“

Veći broj učenika s teškoćama u razvoju i dalje se usmjerava na posebne ustanove obrazovanja, jer u školama u sredinama u kojima žive ne postoji podrška i drugi oblici razumnih prilagodbi.

Pravobraniteljica smatra da ovakav segregirani oblik školovanja treba napustiti, a uvjete i resurse iz takvih ustanova treba prenijeti u redovni sustav obrazovanja. Drugim riječima, nastavnici iz posebnog sustava obrazovanja trebali bi biti stručna podrška redovnom sustavu obrazovanja.

Poboljšanja unutar obrazovnog sustava najvidljivija su u sustavu visokog obrazovanja. Unatoč nepostojanju osnovnih zakonskih odredbi koje bi regulirale prava studenata s invaliditetom u propisima o visokom obrazovanju, osiguravaju im se prilagodbe u akademskom okruženju, potpore osobnih asistenata ili vršnjačke potpore, prilagođena pomagala i sl. Ipak, i u ovom dijelu obrazovanja studenti su ograničeni kod izbora fakulteta zbog arhitektonske (ne)pristupačnosti zgrada, nedovoljnog broja asistenata, nedovoljne educiranosti profesora i slabije prilagođenosti drugih oblika potpore.

ZA VEĆA PRAVA OSOBNIH ASISTENATA

Potpore pomoćnika u nastavi djeci s teškoćama u razvoju, osobnih asistenata koji odlaze u kuće osoba s invaliditetom i pomažu im da samostalnije obavljaju svakodnevne aktivnosti te stručnih komunikacijskih posrednika koji rade s gluhim i nagluhim osobama jedna je od ključnih za osiguranje samostalnosti i inkluzije. Slonjšak ističe da se u posljednje vrijeme fokus rasprava prebacio s teme odobravanja suglasnosti javnih i državnih institucija za provođenje usluge osobnog asistenta na temu slabo plaćenog posla i loših uvjeta rada i posljedične nezainteresiranosti osoba koje bi radile taj posao koji nije na puno radno vrijeme niti na neodređeno radno vrijeme.

„Navedeno ukazuje da je određene potpore potrebno unapređivati kako bi bile funkcionalne, te smo nadležnim ministarstvima i ove godine ukazivali na nedostatke trenutnog načina osiguravanja potpore i upućivali preporuke koje smatramo potrebnim za unaprjeđenje: prije svega osmišljavanje navedenih zanimanja na puno radno vrijeme sa svim potrebnim pravima kao i ostali djelatnici iz školskog i drugih radnih okruženja uz, naravno, i veća financijska primanja“, kaže Slonjšak.

JOŠ UVIJEK NISU STVORENI PREDUVJETI ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA NEOVISAN ŽIVOT

U Paralelnom izvješću o provedbi UN konvencije o pravima osoba s invaliditetom u Hrvatskoj, koje je u veljači 2020 izradio Ured pravobraniteljice, iznosi se stav da su “zakonodavne

promjene u razdoblju od 2015. do 2020. godine učinjene stihijski i pod različitim pritiscima, bez sveobuhvatnih analiza potreba”.

Osim u pristupu radu i obrazovanju, još uvijek postoji niz prepreka u pristupu informacijama, zdravlju, ostvarivanju prava na naknadu na osnovi invaliditeta i drugim kategorijama. Nisu stvoreni preduvjeti za ostvarivanje prava na neovisan život i život u zajednici – osiguravanje pristupačnosti i mobilnosti, pristupačni servisi, materijalna egzistencija i prostori za stambeno zbrinjavanje.

Foto: [Stocksnap](#)

Jedan od krajnjih ciljeva trebao bi biti deinstitucionalizacija, odnosno prijelaz s institucionalnih usluga na usluge podrške za život u zajednici. Trenutno se u mnogim slučajevima najboljim interesom osobe s invaliditetom smatra provođenje života u izoliranoj instituciji, zajedno s još 20 ili 200 ljudi, gdje su jedine aktivnosti “sjedenje na stolici, ležanje u krevetu, čekanje da prođe vrijeme između obroka i možda gledanje televizijskog programa, ako se uspiju dogovoriti”, kako navodi pravobraniteljica u Paralelnom izvješću. Smještene u ustanovama, osobe s invaliditetom odvojene su od ostatka društva, pa im je na taj način onemogućeno sudjelovanje u životu zajednice i društva.

“Zabrinjava činjenica da nismo postigli zacrtane pomake posljednjih 5 godina, niti jedan državni dom nije transformiran u centar usluga u zajednici, dok se udomiteljstvo za odrasle osobe smatra izvaninstitucijskom uslugom. Obrazovanje u ustanovama socijalne skrbi ne smatra se segregacijom, a obrazovanje općenito još uvijek nije dovoljno prilagođeno, pristupačno i prihvatljivo za svu djecu, učenike i studente”, stoji u Paralelnom izvješću.

Osiguranje socijalnih usluga, poput podrške osobnog asistenta ili usluga za djecu s teškoćama u razvoju, trenutno je na organizacijama civilnog društva. U mnogim sredinama izvan Zagreba udruge za osobe s invaliditetom jedina su mjesta na kojima je moguće dobiti informacije i podršku. Budući da nema sustavnog financiranja, većina ih se nalazi u financijski nezavidnom položaju.

Jedan od osnovnih preduvjeta za inkluziju osoba s invaliditetom je mobilnost, a javni prijevoz nije pristupačan, pogotovo u ruralnim i manjim urbanim sredinama. K tome, država ne prepoznaje asistivnu tehnologiju kao oblik podrške osobama s invaliditetom. Na primjer, elektronsko povećalo dobivaju samo školska djeca, a ne i odrasle slijepe osobe, pravo na baterije za slušne aparate bez kojih nagluhe osobe ne mogu komunicirati dobivaju samo djeca, a ne i odrasle osobe. Mnogi uređaji i pomagala nisu sustavno financirani, a zakonodavni okvir podlozan je čestim izmjenama koje kao posljedicu imaju smanjenje prava i dostupnosti pomagala.

Konačno, predrasude poslodavaca prema osobama s invaliditetom o kojima smo pisali u prethodnim tekstovima ove serije vjerojatno svoje korijene imaju i u prikazu osoba s invaliditetom u medijima, gdje i dalje prevladava pristup temeljen na sažaljenju, a najčešće se o

njima govori kad se provode humanitarne akcije za pomoć određenim grupama ili pojedincima.

Iz navedenog možemo zaključiti da do sada nije bilo prave usmjerenosti na osobe s invaliditetom i nastojanja da se kroz suštinska rješenja omogući potpuna inkluzija u društvo. Unatoč nekim pozitivnim pomacima, još niz toga treba promijeniti.

Vlada treba prepoznati koliko su osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju važna ortopedska pomagala i asistivna tehnologija, stoga treba izdvojiti sredstva za njih. Zbog velike nezaposlenosti i otežanog zapošljavanja potrebno je omogućiti kvalitetnije sustave prekvalifikacije i dokvalifikacije osoba s invaliditetom i kroz zakone urediti uvjete rada i prilagodbe koji će osobama s invaliditetom omogućiti zapošljavanje i ostanak na radnom mjestu. Također, potrebno je raditi na kvalitetnijem i inkluzivnijem obrazovnom sustavu.

Takve promjene ne smiju ovisiti o projektima i nastojanjima udruga civilnog društva, već država mora preuzeti ulogu u osiguranju usluga podrške kroz sustavna rješenja, kao i u provođenju kampanje radi razbijanja predrasuda i podizanja svijesti o pravima osoba s invaliditetom u svijetu rada.

*Objavu ovog teksta podržala je Agencija za elektroničke medije, putem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u 2021.

Izvor naslovne fotografije: [Flickr](#)
Tekst napisala:

[Ana Vragolović](#)

VEZANI ČLANCI

< >

Radnice Orljave nastavljaju s borbom - do ispunjenja zahtjeva!

“Imamo stepenice, teško ćete se kretati”: Osobe s invaliditetom na radnom mjestu

Manji grad - veći problemi za osobe s invaliditetom

Preporučite članak: